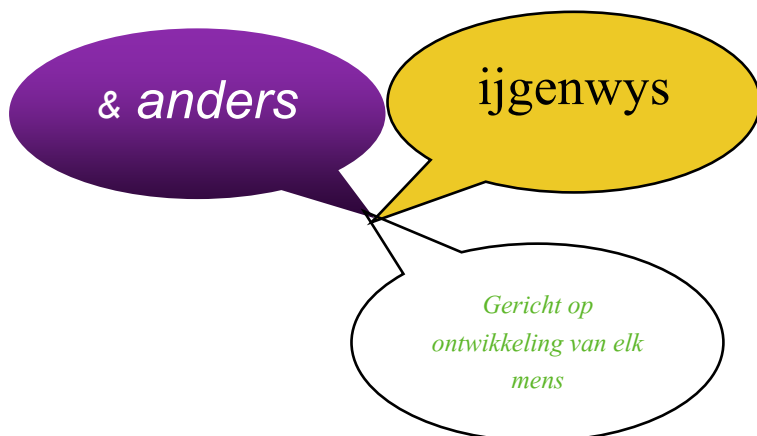

Stichting ijgenwys en Anders.
Markenland 96 4871AV Etten-Leur
076-5962598/ 06-14180025
www.ijgenwys.nl/ info@ijgenwys.nl
KVK 57386994/ AGB code 73-732659
Regiobank NL65 RBRB 082 79 76 992
Rabobank NL56 RABO 031 67 54 196

PROTOCOL

ETHIEK

MENSWAARDIG

HANDELEN &

DUIDEN

Stichting ijgenwys en Anders

**Markenland 96
4871 AV Etten-leur
Geldig vanaf 1 juni 2021**

2021. Zorginstelling Stichting ijgenwys en Anders. Activiteitscentrum, activiteiten boerderij, opleidingen, kenniscentrum werkervaring, werkbegeleiding, advies en begeleiding. Gericht op de ontwikkeling van elk mens.

Ethiek Menswaardig duiden en handelen

Brochure voor alle medewerkers en vrijwilligers van de Stichting ijgenwys en Anders

Ethische aspecten in de zorg voor mensen met een verstandelijke beperking

Aandacht voor de ethiek binnen Stichting ijgenwys en Anders

Binnen de stichting willen we aandacht besteden aan de ethische kant van werken en leven. De juiste ondersteuning van cliënten en het zorgvuldig omgaan met elkaar als medewerkers vraagt om deze aandacht voor ethiek.

Deze brochure bestaat uit een aantal delen:

In het eerste deel worden drie belangrijke punten van ethiek behandeld:

- omschrijving van ethiek
- belang van ethiek binnen het werk
- ethische visies

Het tweede deel gaat over voorbeelden van ethische voornemens van een team

In het derde deel worden een aantal voorbeelden van mogelijke activiteiten behandeld om binnen een team ethische voornemens concreet uit te voeren.

Inhoudsopgave

Ethiek menswaardig handelen & duiden

Deel 1: Drie belangrijke punten van ethiek

- 1.1 Omschrijving van ethiek
- 1.2 Belang van ethiek in ons werk
- 1.3 Ethische visies

Deel 2: Ethische voornemens van een team

Deel 3: Voorbeelden van mogelijke activiteiten om ethische voornemens uit te voeren in de praktijk.

Deel 1: drie belangrijke punten van ethiek

1.1 Omschrijving van ethiek

Het is in onze samenleving gebruikelijk om ethiek te omschrijven als: ethiek gaat over waarden en normen. De begrippen waarden en normen zijn te ruim, er zijn namelijk allerlei waarden en normen.

Het woord waarde is strikt genomen een vaag begrip. Een waarde krijgt pas betekenis als we aangeven over welke soort waarde we het hebben (bedrijfsmatige/ economische, sociale, maatschappelijke, levensbeschouwelijke waarde en nog veel meer)

We kennen zoveel soorten waarden omdat iedere waarde behoort bij een van de benaderingen die we in ons leven gebruiken. Benaderingen zijn vormen van ons denken om iet over onze werkelijkheid te zeggen. Zonder die benaderingen lukt het ons niet om verstandige dingen te zeggen. We moeten weten of een bepaalde uitspraak vanuit een politieke, economische, culturele of historische invalshoek wordt gedaan. Voor het begrip benaderingen kunnen we ook de termen invalshoek, perspectief, bril gebruiken.

Ethiek is te omschrijven als een benadering van ons geweten. Het is de benadering die kijkt hoe we menswaardig behoren te handelen. Ons handelen houden we tegen het licht van 'menselijk weldoen', van humaniteit en vervolgens willen we ons daarnaar gaan gedragen.

In deze omschrijving van ethiek komen we drie elementen tegen:

1. Centraal staat menswaardigheid.
2. Ethische uitspraken bevatten het werkwoord behoren. Ethiek zegt niet hoe de mensen en de situaties er uiteindelijk voorstaan, maar hoe ze uiteindelijk behoren te worden.
3. Het derde kernwoord van ethiek heeft betrekking op het praktische aspect ervan. Ethiek is gericht op ons concrete doen en laten.

Ethiek is een benadering met een eigen karakter.

Veel benaderingen die gebruikt worden hebben een zakelijk karakter een voorbeeld daarvan is de economische benadering. In deze benadering streven we ernaar vaste antwoorden op vragen te krijgen. Het is in die zin een gesloten benadering (meten is weten).

Ethiek is een open benadering. Ethische ervaringen kunnen we nooit met een gesloten antwoord afdoen.

Zoeken naar menswaardigheid is iets dat ons altijd overstijgt. Niemand weet precies wat wel en niet menswaardig is.

We komen bij het zoeken naar menswaardigheid uit op de existentiële dilemma's van ons leven: macht en onmacht, alleen en samen, kwetsbaarheid en kracht, geluk en ongeluk, hoop en wanhoop, strijd en acceptatie, schuld en onschuld, controle en risico.

Een voorbeeld uit de praktijk van alledag kan duidelijk maken wat we bedoelen.

Voorbeeld

Cliënt heeft tot voor kort gewerkt, heeft korte tijd genoten van zijn prepensioen en wordt ziek en kan door omstandigheden niet meer zijn dagritme zelfstandig op orde houden. Hij komt bij ons dagactiviteitencentrum om hem daarbij te ondersteunen en om weer ritme in het leven te ontwikkelen. Cliënt moet leren omgaan met zijn nieuwe leven dat gaat met vallen en opstaan.

Cliënt moet blijven meebeslissen over zijn handelen, doen en laten dat gaat niet altijd en levert soms problemen op voor hem (frustratie loopt soms hoog op en dan kan cliënt (verbaal) agressief worden). Spreken we hem hierop aan, corrigeren of negeren we zijn taalgebruik en/of handelen?

Het ligt voor de hand dat deze situatie vragen oproept.

De vraag is: hoe kijken we naar een situatie, welke invalshoeken nemen we in?

Beleidsmatig, psychologisch, sociaal, economisch of ethisch.

Als we ethisch kijken dan kijken we door de bril van menswaardigheid waarmee we behoren te handelen.

Dan kijken we vanuit vragen als: wat is hier menswaardig voor deze client, doen we menselijk gezien hem voldoende recht?

En de nadere cliënten; kunnen we het voor ons geweten verdragen dat zij door deze persoon als het ware aandacht te kort komen?

En als we naar de begeleiders kijken, hoe behoren we dan naar hen menswaardig te handelen?

Als we ethisch kijken, nemen we al deze vragen serieus en proberen ze bij elkaar te brengen onder de noemer van menswaardigheid.

Hoe kunnen we zo gaan handelen dat we menswaardig gezien recht doen én aan deze cliënt én aan de andere cliënten én aan de begeleiders.

Menswaardig gezien heeft namelijk op voorhand geen enkel persoon de voorrang boven een ander.

1.2 Belang van ethiek in ons werk

In ons werk is aandacht voor de ethische kant van leven en werken onmisbaar.

We kunnen het belang ervan weergeven in de volgende vier punten:

1. In het algemeen kunnen wij mensen niet zonder uitdrukkelijke aandacht voor de menswaardige kant van ons leven. Gewoon omdat we nu eenmaal mensen zijn.
2. Ethiek is van belang voor onze cliënten
 - De bijzondere situatie van het leven van cliënten vraagt om extra ethische zorg.
 - Er bestaat geen kwaliteit van leven van cliënten zonder oog voor menswaardigheid.
 - Een ethisch besef maakt helder wat we onder ondersteuning en begeleiding van cliënten verstaan.
3. Ethiek is van belang voor medewerkers
 - Ondersteuning en begeleiding van onze cliënten is mensenwerk; mensenwerk vraagt van medewerkers aandacht voor ethische kanten van leven en werken.
 - Aandacht voor menswaardigheid is van belang voor het welbevinden van medewerkers.
 - Aandacht voor ethiek is onmisbaar in de sfeer op het werk.
4. Ethiek van belang voor de stichting Ijgenwys en anders
 - Aandacht voor ethiek verheldert de ethische uitgangspunten in de kaderstukken van de stichting: beleidsplannen, kwaliteitsmanagementsysteem etc.
 - Ethiek heeft een wezenlijke bijdrage aan de identiteit van de stichting.
 - Aandacht voor de menselijk kant van de zorg verscherpt het beeld van de stichting naar buiten toe.

1.3 Ethische visies

Als we ons richten op ethische ervaringen maakt ieder van ons daarbij gebruik van de eigen ethische overtuiging. Ieder heeft op haar of zijn manier een beeld van wat wel of niet menswaardig is. We spreken over ethische visies.

We ontwikkelen onze ethische visies in de loop van ons leven. Wat we thuis van ouders/verzorgers gehoord en gezien hebben, heeft een sterke invloed op onze ethische visie. Verder wordt onze ethische visie gevormd door de cultuur waarin we leven, de groep van vrienden, onze kijk op het leven, belangrijke ervaringen die we in de loop van ons leven opdoen, ons nadenken over alles wat we in ethische zin meemaken.

Omdat we van elkaar verschillen is het van groot belang dat we bereid zijn met elkaar over ervaringen te communiceren. Dit is geen communicatie waarin we vasthoudend op zoek zijn naar ons eigen gelijk. Ethisch communiceren is een gezamenlijke zoektocht naar het wat in deze situatie waarschijnlijk het meest menswaardig is of het minst mensenwaardig.

In het werk binnen de stichting is een persoonlijke ethische visie van groot belang. Onze persoonlijke ethische visie vullen we in met allerlei waarden in ethische zin.

Onafhankelijkheid Zelfstandigheid Creativiteit Oprechtheid

Betrokkenheid Zekerheid Vertrouwen Trots Kennis Erkenning Wijsheid

Rechtvaardigheid Bescheidenheid Teamgeest Genot Passie Liefde

Prestatie Mededogen Erkenning Stabiliteit Avontuur Ondernemingszin

Spontaniteit Nieuwsgierigheid Familie Rust Discipline Stabiliteit Openheid

Enthousiasme Kennis Ontwikkeling Inzicht Bescheidenheid

Deel 2: Ethische voornemens van een team

Het gaat hier uitdrukkelijk om ethische voornemens. Om dat niet uit het oog te verliezen zijn bij ieder voorbeeld aanduidingen opgenomen als: ethisch gezien, menselijk gezien, vanuit menswaardig oogpunt, vanuit ons geweten, in ethisch perspectief etc.

Het is van belang om de voornemens niet te zien als regels of als protocol; het zijn en blijven voornemens.

- Als het er op aankomt, gaan onze cliënten menselijk gezien altijd boven regels en procedures
- Iedereen in het team heeft de ruimte én de verantwoordelijkheid zich uit te spreken over wat menselijk niet door de beugel kan.
- Vanuit ons geweten hebben we de bereidheid een onderscheid te maken tussen wat we waarnemen bij een cliënt én onze duiding van wat we waarnemen.

- Achter iedere cliënt zien we het systeem van gezin/familie waaruit de cliënt voorkomt. We erkennen het grote belang van deze context voor iedere cliënt. We komen deze context tegen in het hele levensbeeld en toekomst van een cliënt
- Ethisch gezien zijn we erop gericht dat iedere cliënt een eigen vermogen heeft zich te ontwikkelen en te leren. In die zin kijken we naar ontwikkelingsdoelen van een cliënt.
- Loyaliteit naar onze collega's vinden we menswaardig.
- Bereidheid om naar de mening van een ander te kijken en te luisteren is leerzaam.
- Blijven kijken naar onze routines (vanzelfsprekendheden). In wat we gangbaar vinden kan het gevaar schuilen dat we de menswaardigheid uit het oog verliezen.
- Ethisch gezien nemen we de mening van iedere cliënt serieus (op basis van de mogelijkheden van een cliënt).
- Vanuit een menswaardig oogpunt zien we de cliënt eerst en vooral als mens en we gaan ervanuit dat een mens meer is dan zijn/haar beperking.
- Respecteer de mening van collega's, vraag door tot je die begrijpt en kom daarna pas met je eigen mening.
- Bij iedere cliënt onderscheiden we gedrag dat gedrag laat de mens zien achter en onder dit gedrag. Menselijk gezien gaan we ervan uit dat iedere cliënt meer is dan zijn/haar daden.
- Op basis van ons geweten proberen we geen vooroordelen te hebben over de cliënten en zijn we voorzichtig met oordelen.
- Uit oogpunt van menswaardigheid gaan we ervan uit dat een ieder in eerste instantie zelf verantwoordelijk is voor zijn/haar eigen welzijn in het team

Deel 3: Voorbeelden van mogelijke activiteiten om ethische voornemens uit te voeren in de praktijk

Voornemens maken is een eerste stap maar voornemens omzetten naar concrete activiteiten is erg belangrijk. Hieronder voorbeelden van mogelijke activiteiten om ethisch denken te vertalen naar concreet handelen (al deze voornemens zijn niet zomaar willekeurige activiteiten maar dienen verstaan te worden binnen het ethisch karakter van de voornemens)

- Op het mededelingenbord hangen we regelmatig een spreuk of poster (bv van Loesje)
- Thema bijeenkomsten organiseren over ethische onderwerpen zoals omgaan met voor- en oordelen, de mens achter de cliënt, omgaan met sociale media.
- Uitdrukkelijk aandacht besteden aan ethische aspecten van de zorg tijdens teamoverleg waarbij cliënten worden besproken (het opstellen en onderhouden van het persoonlijk ondersteuningsplan)
- Een lijst opstellen van ethische ervaringen die zich bij herhaling aandienen
- Voornemens van het team kenbaar maken en ophangen op een plaats die voor het team zichtbaar is
- Elkaar aanspreken op de ethische kant van het doen en laten van je teamleden
- Bespreek tijdens teambijeenkomsten de sfeer in het team; neem je voor om dan ook vanuit menswaardige invalshoek hiernaar te kijken

- Bespreek met elkaar wat we verstaan onder begrippen die we vaak gebruiken zoals kwaliteit van zorg en zorg en we kijken of die woorden ook een ethische lading/betekenis hebben.
- Maak tijdens teamoverleg/bijeenkomst tijd vrij voor de vraag: "Wat komt naar voren als we het hebben over 'het menswaardige' in ons werk/begeleiding."